

3. november 2008

## Fra naturtilstand til civilisation

Skrevet af: Steen Ole Rasmussen

Politisk filosofi handler bl.a. om begrundelserne for den gældende retsordens forpligtende karakter. Det internationale samfunds ageren i relation til Nordpolen afslører noget om den gældende retsordens legitimitet

Nordpolen er endnu sin egen, jomfruelig, og bortset fra den smeltende is, så er den kun skamferet af russerne, der provokerende har anbragt deres flag deroppe. Vores flag står der godt nok også, men det pynter som symbol på, at vi med livet som indsats nåede derop som nogle af de første.

Vor selvforståelse viser sig i vor beskrivelse af os selv i forhold til russerne:

"Vi må sandelig håbe, at russerne kan holde sig til reglerne, når Nordpolen skal deles, efter at isen er væk, og undergrunden med dens rigdomme ligger frit tilgængelig for udnyttelse."

Som om der var retfærdighed til!

Ejendomsretten er så fundamental for den moderne retsforståelse, så det tager sig rigtigt ud, hvad John Locke skrev i Two Treatises of Government fra 1689, nemlig at lovbruddet ikke kan tænkes uden ejendomsretten.

Den retsfilosofiske udfordring gik for ham ud på at retfærdiggøre samtidens fordeling af ressourcer og goder. Retten til sin ejendom blev bl.a. søgt legitimeret med hans fortælling om transformeringen af de naturgivne goder til privat ejendom gennem arbejdet.

Locke så legitimeringen af retten til sin ejendom i det han beskrev som underlæggelsen af naturen gennem arbejde. Den, der med sit arbejde lægger noget af sig selv i naturen ved at bearbejde den, er den retmæssige ejer af den del af naturen, der hermed er blevet civiliseret. Arbejdet hæver naturen ud af dens oprindelige uciviliserede og unyttige tilstand.

### Tilhører ingen

Spørgsmålet er nu, hvem der kan blive anerkendt internationalt som ejer af Nordpolen. Det handler om at legitimere retten til det, der endnu ikke tilhører nogen.

Nordpolen vil snart være nogens, fordi mennesket har bragt koncentrationen af CO<sub>2</sub> op på et niveau, der sammen med andre drivhusgasser resulterer i, at de ismasser forsvinder, der hidtil har gjort det kolde nord uinteressant i økonomisk og juridisk forstand. Det varer ikke længe, inden Nordpolen er væk som en af de absolut sidste steder på Jorden, der ikke er indordnet under ejendomsretten.

Hvis man tænker som Locke, er det muligt at argumentere for, at det er mennesket selv, der har gjort Nordpolen tilgængelig, og at mennesket på den måde har oparbejdet det legitime krav på at udnytte den med den indsats, der bl.a. består i at tilføre atmosfæren CO<sub>2</sub>. Det er mennesket, der får isen til at smelte, hvorfor det har krav på de ressourcer, der ligger under isen.

Set i det perspektiv bør Nordpolen fordeles efter, hvem der har lagt mest i det. USA vil kunne beskrives som den nation, der har størst ret til de frigjorte ressourcer, for det er USA, der har brændt mest kul, olie og gas af.

Hvis det var muligt at opnå en internationalt tilskrevet ret til Nordpolens ressourcer ved at dokumentere sit bidrag til atmosfærens koncentration af drivhusgasser, så ville dokumentationen ligge der i morgen.

Der er endnu ikke nogen entydig fordel ved at bekende sig til sin del af skylden for den globale opvarmning. Det er også tvivlsomt, om det nogensinde bliver økonomisk for synderne at bekende sig til sit bidrag til den globale opvarmning.

Men det ændrer ikke på, at forbruget af olie forøger fremtidens muligheder for at udnytte de olieressourcer, der befinder sig på Nordpolen. Den globale opvarmning er en realitet, både hvad disse 'fordele' angår, men især også hvad ulemper angår.

## **Økonomisk rationalitet**

Der er en sandsynlighed for, at ulemperne ved den globale opvarmning overstiger, hvad man kan udligne med den økonomiske vækst, der fører til den. Det kan den økonomiske rationalitet imidlertid ikke forholde sig til. I stedet lader den sin opmærksomhed begrænse til det, den forstår, dvs. til spørgsmålet om, hvorvidt det kan betale sig at tage vare på det sociales mulighedsbetingelser, herunder økonomiens forudsætninger. Den økonomiske rationalitet forstår ikke, at spørgsmålet om at bevare forudsætningerne for gyldigheden af dens rationalitet ikke er et økonomisk spørgsmål, men netop et spørgsmål, der angår begrænsningerne i selve den økonomiske rationalitets gyldighed.

Det faktum, at den lovsikrede individualistiske forvaltning af Jordens naturlige ressourcer tenderer mod at underminere livets forudsætninger, har hidtil ikke været i stand til for alvor at rejse spørgsmålet om den herskende ordens legitimitet.

Den private ejendomsret står i højsædet. Ingen kan særskilt tage ansvaret for det sociales overordnede mulighedsbetingelser. Natur og miljø er ikke sikret juridisk, på samme måde som de individuelle økonomiske rettigheder til at udnytte naturen er.

Sært nok er det moderne samfund overbevist om, at de individuelle økonomiske interesser er identiske med 'den sande almeninteresse'. Det kan undre, for selv om den enkelte måske nok har de fleste af sine forudsætninger i de vilkår, der gælder alle, så identificerer han/hun sig kun effektivt med det, der eksklusivt tilhører individet selv!

## **Udbredt dogme**

Det absolut mest udbredte dogme i den moderne selvforståelse centrerer sig om troen på, at individets 'villen sig selv' er garantien for bevarelsen af de sande almeninteresser.

Det enkelte individs indflydelse på de fælles forudsætninger er isoleret set minimalt. Men sammenlagt er summen af de individuelle økonomiske aktørers indflydelse på de fælles forudsætninger lammende. Og hvis den enkelte skulle beslutte sig for at gøre noget af hensyn til det fælles, så ville det ikke gøre den store forskel, medmindre alle andre eller de fleste andre gjorde det samme. Det er her dogmet om sammenfaldet mellem de individuelle interesser og de sande almeninteresser viser sig som illusion.

Det kræver en alt andet end individuel beslutning at gøre noget effektivt for at bevare de fælles forudsætninger. Og så længe, der ikke er dannet et grundlag for at forpligte alle på bevarelsen af de fælles forudsætninger, kan alle undskylde sig med henvisning til alle andre. Det er da også denne form for kollektiv ansvarsforflygtigelse, der udmærker det moderne samfunds mangel på myndighed.

Den mest salgbare selvbeskrivelse i den velstillede del af verden går ud på, at de privilegerede kan forbruge sig ud af mangelsituationen i hele verden. De forfordelte ved, det er løgn. Og de privilegerede betaler folk som Bjørn Lomborg og tænketanken Cepos for at holde liv i illusionen sammen med de kommercielle medier, der lever af at formidle opfordringer til forbrug på producenterne og forhandlernes vegne (reklamer).

## **Farlig succes**

De besiddelsesløse her og i Den Tredje Verden kan se, hvordan de besiddende ikke længere kan legitimere den skæve fordeling med henvisning til den overordnede nytte, der angiveligt skulle ligge i den økonomiske vækst. For væksten, der falder under privatøkonomiens domæne, og som sker på bekostning af de fælles eksistensbetingelser, kan ikke længere beskrives som forudsætningen og undskyldningen for at acceptere de succesfuldes succes-kriterier. De succesriges succes er den største trussel for dem selv, andre livsformer og alle dem, der aldrig nåede at få del i de storforbrugendes selvretfærdige livspraksis.

Staten og den internationale retsorden er kun legitim, hvis den kan tage vare på de sande, almene livsforudsætninger.

Det, at isen allerede smelter på Nordpolen, understreger alvoren i de mest pessimistiske forudsigelser om den menneskelige påvirkning af klimaet. Med sin behandling af beviset afslører det moderne samfund sin umyndighed. I stedet for at lade udviklingen føre til selv-erkendelse, altså til indsigt i, at den praksis, der består i at brænde olie af, giver problemer, så er det eneste alvorlige initiativ, der er kommet ud af isens forsvinden, det, der sigter på at tilegne sig olien under den smeltende is med en slet skjult intention om at brænde den af og altså dermed forværre det problem, som isens forsvinden understreger!

Er det beviset på den herskende ordens mangel på legitimitet? Den private ejendomsret er jo ikke noget værd, hvis de almene livsbetingelser er forsvundet som følge af individets forvaltning af den.

*Steen Ole Rasmussen er cand.phil. i filosofi og forfatter*

---

**Source URL:** <http://www.information.dk/170565>

(Kommentarer til kronikken kan skrives under på avisens netudgave af kronikken. Klik blot på stien, og gå ned under de andre kommentarer, hvor du kan skrive din egen. Jeg følger løbende med, og svarer stort set på alle kommentarer. Mvh. Steen.)